

Rogaland fylkeskommune
Postboks 130
4001 Stavanger

Kontakt saksbehandler

Marita Skorpe Falnes, 51568894

Uttalelse - høring og offentlig ettersyn - regionalplan Preikestolen og Lysefjordområdet

Vi viser til oversending fra Rogaland fylkeskommune datert 16.12.2024.

Regionalplanen skal gi regionen en strategisk retning for å sikre bærekraftig reiselivsutvikling av Lysefjordområdet som samtidig sikrer at friluftslivs-, natur- og kulturmiljø, og landskapsverdiene tas vare på for framtidige generasjoner. Målsetningene om å ta vare på natur, kulturmiljø og landskap er gode, men vi er i tvil om planforslaget i tilstrekkelig grad sikrer at disse intensjonene blir ivaretatt. Det er gitt egne retningslinjer om ivaretagelse av viktige verdier, men samlet frykter vi at planforslaget i større grad legger til rette for næringsutvikling enn for å ivareta de viktige nasjonale og regionale verdiene som finnes i området i dag.

Det er utarbeidet en arealstrategi i planarbeidet som skal legges til grunn for planlegging og arealforvaltning i Lysefjorden på alle nivå. En tydelig og omforent strategi for hvilke områder det skal satses på utvikling av, vil være et viktig virkemiddel for å skjerme viktige natur- og landskapsverdier. Arealstrategien var omforent fra prosjektgruppa og rådet ved framlegging til politisk behandling. Ved politisk behandling ble det gjort endringer gjort i arealstrategien. Dersom regionalplanen blir vedtatt med The Bolder vist som en destinasjon for utvikling i arealstrategien vil vi be om at dette spørsmålet blir lagt fram for KDD for endelig vurdering, jf. plan- og bygningsloven § 8-4. Dette med grunnlag i vesentlig konflikt med nasjonale landskapsverdier i området.

Bakgrunn for saken

Fylkesutvalget vedtok i møte den 26.11.2024, sak 208/2024, å legge Regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet ut til offentlig ettersyn og høring. Arbeidet med regionalplanen for Preikestolen og Lysefjordområdet er forankret i den regionale planstrategien for 2021-2024. Den nye regionalplanen skal erstatte fylkesdelplan for Preikestolen fra 1992, men planområdet er utvidet til å gjelde for hele Lysefjordområdet.

Regionalplanen skal gi regionen en strategisk retning for å sikre bærekraftig reiselivsutvikling av Lysefjordområdet som samtidig sikrer at friluftslivs-, natur- og kulturmiljø, og landskapsverdiene tas vare på for framtidige generasjoner.

Fylkeskommunen ønsker særlig tilbakemeldinger knyttet til følgende spørsmål og tema:

- Legger planen i tilstrekkelig grad til rette for destinasjons- og reiselivsutvikling?
- Ivaretar planen i tilstrekkelig grad natur- og kulturmiljø og landskapsverdiene?
- Legger planen godt nok til rette for samarbeid og felles innsats for en bærekraftig utvikling av Preikestolen og Lysefjordområdet?
- Planens anbefalinger for fremtidig organisering av reisemålsutvikling.

Lovgrunnlag

Det følger av plan- og bygningsloven § 8-1 at regional planmyndighet skal utarbeide regionale planer for de spørsmål som er fastsatt i den regionale planstrategien. Som del av regional plan skal det samtidig utarbeides et handlingsprogram for gjennomføring av planen. Handlingsprogrammet skal vedtas av regional planmyndighet. Behovet for rullering skal vurderes årlig. Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen, jf. pbl. § 8-2.

Statsforvalterens rolle i regionalt planarbeid er fastsatt i pbl. § 8-3, der det står at regional planmyndighet skal samarbeide med berørte offentlige myndigheter og organisasjoner. Statlige organer og kommuner har rett og plikt til å delta i planleggingen når den berører deres virkeområde eller egne planer og vedtak.

Regional plan vedtas med endelig virkning av regional planmyndighet dersom saken ikke bringes inn for departementet etter bestemmelsen i pbl. § 8-4 andre ledd. Pbl. § 8-4 andre ledd sier følgende:

«Dersom statlig organ av hensyn til nasjonale eller statlige interesser på vedkommendes ansvarsområde, eller kommune som blir direkte berørt av planen, har vesentlige innvendinger mot planens mål eller retningslinjer, kan de kreve at saken bringes inn for departementet, som kan gjøre de endringer som finnes påkrevd. Tilsvarende gjelder ved vedtak av regional planbestemmelse etter § 8-5. Etter at planen er vedtatt, har fylkeskommunen ansvar for å avklare om innvendinger står ved lag og eventuelt sende planen videre til departementet.»

Våre innspill

Statsforvalteren i Rogaland gir uttalelse til regionalplanen med bakgrunn i de nasjonale og vesentlige regionale hensynene vi er satt til å ivareta i saker etter plan- og bygningsloven.

Innledningsvis vil vi vise til prinsippene fra Miljødirektoratets veileder for besøksforvaltning som er omtalt på side 44 i planforslaget, og særlig det første prinsippet om å ivareta natur- og kulturverdiene, som er selve grunnlaget for det naturbaserte reisemålet. Hensynet til natur- og kulturverdiene må derfor gå foran andre hensyn.

Planprosessen

Vi har vært involvert i planprosessen, både gjennom deltakelse i prosjektgruppa og i rådet for planarbeidet. Hensikten med bred involvering av berørte parter i planarbeidet er at planforslaget skal bli best mulig, basert på et bredt kunnskapsgrunnlag og en bred medvirkning. Vi har hatt til hensikt å medvirke godt i dette planarbeidet, men har dessverre opplevd at grunnlagsmaterialet for møter har kommet nært opp til møtene, og at det derfor har vært liten anledning til involvering og

forankring av våre tilbakemeldinger internt underveis i planprosessen. Av den grunn har vi også vesentlige merknader til flere forhold i planen.

Konsekvensutredningen

Det er utarbeidet en konsekvensutredning for planforslaget. Denne er basert på eksisterende kunnskap om området, og er gjennomført på et overordnet nivå. Det er ikke hentet inn ny kunnskap i arbeidet med konsekvensutredningen. Området er i varierende grad kartlagt for naturtyper og arter av nasjonale eller regional verdi. Usikkerheten i konsekvensutredningen er derfor stor. Usikkerhet er både knyttet til kunnskapsgrunnlag og påvirkning, siden regionalplanen ikke legger detaljerte føringer for framtidig utvikling i området. Vi legger til grunn at det gjennomføres nødvendige kartlegginger i forbindelse med gjennomføring av enkelttiltak i planområdet.

Konsekvensutredningen er basert på et premiss om at det forventes fortsatt vekst i reiselivet i Lysefjorden uavhengig av regional plan for området. Nullalternativet har derfor vært en situasjon der antall besøkende er lik som ved vedtatt planforslag, men der det ikke er noen regional politikk på området. Vi er skeptiske til dette premisset, da planforslaget har en tydelig målsetning om at det skal oppnås vekst i antall besøkende. Av den grunn er vi usikre på konklusjonene i konsekvensutredningen om at planforslaget får positiv eller redusert negativ konsekvens, sammenlignet med en situasjon uten regionalplanen.

Under beskrivelse av metode for konsekvensutredningen står det at verdisetting av miljøtema løselig følger Miljødirektoratets håndbok M-1941 om konsekvensutredning av klima og miljø. Temaene i konsekvensutredningen er samlet i fire hovedtema, der naturmangfold og landskap er slått sammen til et tema. Dette er ikke i tråd med M-1941, og slik vi ser det er ikke landskap verdisatt som et eget tema i konsekvensutredningen. For eksempel er Lysefjorden gitt «stor verdi» i verdikartet under kapittelet om naturmangfold og landskap, uten at det er nevnt hvordan landskapsverdiene spiller inn i denne vurderingen. Vi stiller spørsmål ved om ikke området skulle vært verdisatt til «svært stor verdi» i kraft av sin betydning som landskap, jf. kriterier for flere av vurderingstemaene i tabell 2 i kap. 5.5.1 i håndbok M-1941. Lysefjorden som KULA-landskap (kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse) er nevnt under temaet kulturminner og kulturmiljø, men er iht. M-1941 et vurderingskriterium under temaet landskap.

Måle- og evalueringssystem

I handlingsprogrammet er det foreslått å etablere et måle- og evalueringssystem som skal måle besøksmengde, trafikk og verdiskapning, men også påvirkning på natur- og kulturmiljø og lokalmiljø. Dette skal iht. handlingsprogrammet i hovedsak baseres på sammenfatning av allerede tilgjengelig kunnskap. Vi vil understreke at når det ikke foreligger et fullstendig kunnskapsgrunnlag for verdiene i området, vil det også være vanskelig å gjennomføre gode målinger og evalueringer av hvordan planen bidrar til ivaretagelse av viktige verdier.

Viktige nasjonale og regionale tema i planarbeidet

Vi vil her kommentere enkelte nasjonale og regionale tema i planarbeidet som ellers i liten grad inngår i svar på fylkeskommunens konkrete spørsmål som høringsuttalelsen skal besvare.

Landbruk

Under kapittel 2.2 om reiselivs- og destinasjonsutvikling er en av strategiene for å nå målsetningen om at Lysefjorden skal være en helårlig turistdestinasjon med en konkurransedyktig reiselivsnæring, «å opprettholde andre næringsvirksomheter som allerede finnes langs Lysefjorden». Her kunne det

med fordel vært spesifisert at landbruksnæringen er svært viktig, både for lokalbefolkningen og ivaretagelse av kulturlandskapsverdiene.

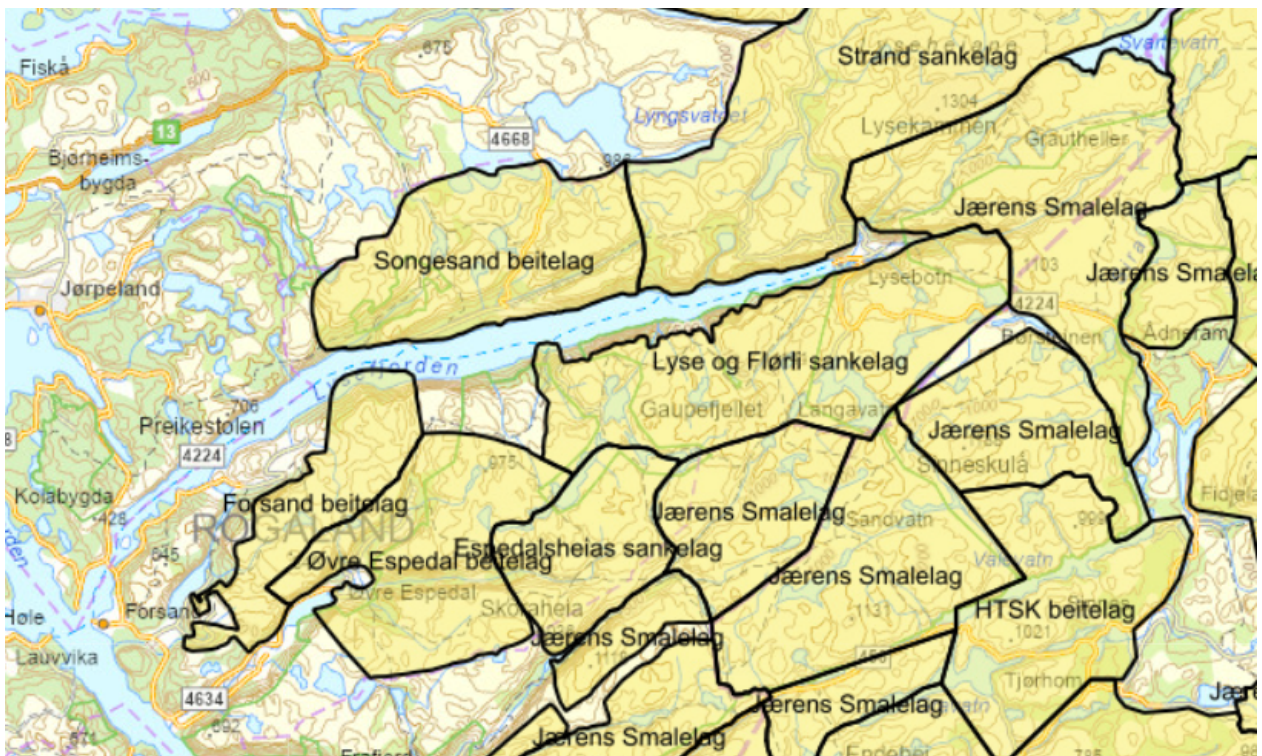
Vi vil også påpeke at de store natur- og kulturlandskapsverdiene i området, som er gitt mye omtale i planforslaget, også inneholder store landbruksressurser. Landbruksdrift i området er en viktig forutsetning for det natur- og kulturlandskapet som finnes i området.

Til oppstartsvarselet skrev vil følgende om næringsvirksomhet, herunder landbruksnæringen:

«Vi vil også påpeke at landbruket er en viktig del av det å skjømte landskapet og kulturlandskapet i området. Det vil være viktig å ha fokus på tilrettelegging for fortsatt aktiv landbruksdrift og beiting. Store deler av planområdet er viktige areal for spesielt sauebeite. Deler av områdene har også potensiale for beiting fra storfe, noe som gjerne kan ses nærmere på som del av planarbeidet. SMIL og RMP-ordningene er viktige virkemidler som må omtales under dette temaet.»

Næringsvirksomhet

Landbruket er en av primærnæringene i området. Det er potensiale for å kombinere landbruk og reiseliv i deler av områdene, men reiseliv, turisme og andre næringsinteresser må ikke gå på bekostning av et aktivt landbruk, som bidrar til skjøtsel av kulturlandskap, landskapsverdier og bosetting. Det finnes utviklingsmidler for landbruksnæringen som også involverer reiseliv, som forvaltes av Innovasjon Norge, som allerede nevnt i planprogrammet.»

Figur 1 Oversikt over beiteområde og beitelag for sau og lam. Tallgrunnlaget er noe usikkert, men innenfor planområdet blir det årlig beitet med rundt 15.000 sau og lam.

Vi kan ikke se at landbruket er nevnt i planforslaget, eller i konsekvensutredning med ROS-analyse. Dette er en klar mangel når det gjelder å ta vare på landbruksinteressene i området, og uheldig for reiselivsutvikling i planområdet. Begge deler er forhold som planen burde tatt opp når den har

ambisjon om å legge til rette for «Nordens mest bærekraftige reisemål». Planen trekker fram kulturlandskapet som viktig for «salgbarheten» av området. Det er landbruket som skjøtter kulturlandskapet i området gjennom heibeite med sau i store deler av planområdet, og slått og beite i tilknytning til flere gårdsbruk rundt fjorden.

En betydelig del av tilskuddsmidlene som er gitt gjennom RMP- (regionalt miljøprogram) og SMIL- (spesielle miljøtiltak i jordbruket) ordningene i Rogaland siden 2005, er gitt innenfor planområdet for regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet for å fremme jordbruket og stimulere til drift av arealene. Når et av hovedformålene med planen er å ta vare på kulturlandskapet blir det feil å ikke omtale eller utrede konsekvenser for landbruket, herunder beiting. I tillegg kan landbruksnæringen bidra positivt inn mot måloppnåelse av planen gjennom landbruksbasert reiseliv, lokalmat og som historieformidler. For landbruket i området kan planen slik sett også være positiv gjennom å gi økt verdiskaping, men også bedring i infrastruktur og kollektivdekning.

Kanalisering av ferdsel og aktivitet kan være positivt for å lede turister inn mot områder som tåler belastningen. Konsekvensene av en slik kanalisering burde vært vurdert også med hensyn på landbruk og beitebruk. Dette gjelder særlig for vandreruten og ideen om å legge til rette for overnattingsmuligheter langs denne. Der trykket fra turgåere/turisme er høyt vil dette gi negative konsekvenser for landbruket og særlig beitebruk.

Retningslinje 3.3.5 I. sier at det ikke skal omdisponeres LNF- eller sjøareal til utbyggingsprosjekter som er i strid med målene i regional plan. Vi minner om at LNF-områdene, og særlig landbruksarealer i drift, er en begrenset ressurs i dette området. Det er ikke nødvendigvis slik at omdisponering av LNF-formål er greit, selv om det er til tiltak i tråd med målene i regionalplanen. Omdisponering må bero på en konkret vurdering i hver enkelt sak. Vi minner om at det gis stadig strengere føringer for omdisponering av dyrka og dyrkbar jord gjennom nasjonale og regionale jordvernmål og -strategier, og at også annet LNF-formål skal tas vare på, jf. blant annet nasjonale forventning til regional og kommunal planlegging og statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet. Retningslinje 3.3.5 I. bør derfor skrives om.

Viktig kunnskapsgrunnlag om landbruksnæringen i fylket omfatter blant annet [rapport fra NIBIO om verdiskaping i landbruket i Rogaland](#) og [spørreundersøkelse til landbrukspartnerskapet](#).

Lokalsamfunn

Det er viktig å ta hensyn til eksisterende befolkning i området. Planforslaget har et mål om at reiselivsutviklingen skal styrke lokalsamfunnene, men vi finner lite av dette i retningslinjene og planen ellers. Som nevnt over er landbruket hovedgrunnlaget for lokalbefolkningen i store deler av planområdet, men landbruket har likevel fått svært liten plass i planforslaget.

Under omtale av lokalsamfunnene i kap. 2.6 er det pekt på at det i de indre delene av Lysefjorden er behov for vekst drivere, for eksempel i form av attraksjoner, arbeidsplasser og infrastruktur, om man ønsker å utvide bo- og arbeidsmarkedet. Det kan stilles spørsmål ved om det er et sterkt ønske og behov for å utvide bo- og arbeidsmarkedene i denne delen av regionen. Flere innbyggere her vil kreve vesentlig oppgradering av sosial infrastruktur som helse- og omsorgstjenester. Teknisk infrastruktur og brann- og beredskapstjenester er andre eksempler på nødvendige oppgraderinger. Det må antakeligvis en vesentlig økning i befolkningen i de indre delene av Lysefjorden til for å for eksempel kunne forsvare skole- og barnehagedrift.

Regenerativt reiseliv

Planen introduserer prinsippet og uttrykket regenerativt reiseliv. I dette ligger en tanke om at utviklingen av destinasjoner, aktiviteter og tiltak skal ha en netto positiv effekt på natur- og kulturmiljø. Fokuset på regenerative prinsipper er tonet ned ved politisk behandling i fylkesutvalget.

For landbruket og lokalbefolkningen kan dette med regenerativt reiseliv være positivt, men vi er svært skeptiske til hvordan dette skal kunne fungere i praksis, særlig når det gjelder naturen. Flere besøkende i området og mer tilrettelegging, vil bety en større påvirkning på naturen i området, selv om dette gjøres på en mest mulig skånsom måte. Tiltakene som planen legger opp til, skal styre framtidige besøksstrømmer til de minst sårbare områdene, men målsetningen er samtidig flere besøkende som skal bruke området over større deler av året. Det vil bety flere personer i området totalt sett, og dermed en større belastning på naturen. Planforslaget slår fast at et regenerativt reiseliv ikke bare betyr å unngå nedbygging, men at reiselivet aktivt skal bidra til bevaring og restaurering av økosystemer. Vi kan ikke se dette prinsippet igjen i retningslinjene til planforslaget.

Transport

Planen har et mål om at Lysefjordområdet har et koordinert, forutsigbart og miljøvennlig transporttilbud, tilpasset ambisjonene for de prioriterte områdene hele året. Dette er en god og nødvendig målsetning, og det er viktig at dette følges opp i driften i etterkant. Å satse på båttransport på fjorden, med utslippsfrie båter, vil være viktig. Både veg- og parkeringskapasitet er en utfordring dersom det skal tas imot en stor økning av personbiler.

Støypåvirkning og støysone

Det er lagt inn retningslinje om etablering av stillesone, jf. pbl. § 11-8 a) i framtidige kommuneplaner, jf. retningslinje 3.3.7 I. Arealstrategikartet har avmerket hvilket område som minimum bør vurderes som stillesone. Utgangspunktet for sonen er planområdet for gjeldende fylkesdelplan for Preikestolområdet. Sonen kan med fordel utvides til å omfatte deler av sjøarealet også for å favne problemstillingen med støy fra båttrafikk.

I retningslinjen er det særlig pekt på luftfart, men båter på fjorden bidrar også til støy i området. Ved politisk behandling i fylkesutvalget ble henvisningen til støy fra enkelte båttyper strøket i omtalen av friluftsliv på side 26 i planforslaget. Også under strategier knyttet til transport og mobilitet er støy fra båttrafikk strøket der regulering og begrensning av motorisert ferdsel er omtalt.

Støy fra rib-båter er i aller høyeste grad pekt på som utfordrende i området. Statsforvalteren i Rogaland har mottatt flere varsler om hensynsløs kjøring på fjorden, som både forstyrret naturmangfold og friluftsliv. Det er svært uheldig at denne problemstillingen er forsøkt dysset ned i planforslaget.

I retningslinje 3.3.7 IV som omhandler samfunnsnyttige oppdrag og tilsyn, vedlikehold og oppføring av godkjente installasjoner i området ble ordet «kan» strøket ved politisk behandling av høringsforslaget i fylkesutvalget. Retningslinjen sier nå at slik aktivitet tillates. Vi har forståelse for at det ikke er ønskelig å legge begrensninger på samfunnsnyttige oppdrag som redningsaksjoner i området. Tilsyn og vedlikehold av godkjente installasjoner, samt oppføring av slike kan likevel være en vurderingssak. Tilsyn og vedlikehold kan for eksempel være mindre ønskelig deler av året, og oppføring av nye installasjoner, selv om de er samfunnsnyttige, bør vurderes ut fra et prinsipp om avveining av virkninger. Det er derfor ikke gitt at disse skal eller bør føres opp innenfor stillesonen dersom det finnes alternative løsninger/plasseringer.

Sikkerhet og beredskap

Da vi uttalte oss til oppstartsvarsel og planprogram for regionalplanen etterlyste vi sikkerhet og beredskap som eget plantema. Det er utarbeidet en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) til planen, noe vi ser på som positivt.

Det er manglende telefondekning i store deler av området. ROS-analysen bør vurdere manglende dekning og ev. tiltak som bør vurderes for å kunne kontakte nødetatene ved behov. En bør også vurdere å kartlegge turstrekke og spesielle områder med tanke på risiko og sårbarhet. Skilting kan være aktuelt, om nærmeste telefondekning eller andre kommunikasjonsmåter.

Når det gjelder naturfare er det viktig å tenke på flom og plutselig økning i vannstand. Elver og bekker kan få drastisk økning i vannføring på relativt kort tid, og dermed bli vanskelige å krysse. Bruer og utfordrende punkt bør kartlegges og vurderes med hensyn til fremkommelighet ved store nedbørsmengder.

Videre bør planen se på redningskapasitet og hvordan en kan sikre en godt nok dimensjonert beredskap for den forventede økningen i turisme. Det vil være naturlig å inkludere frivillige ressurser som folkehjelpen og røde kors i disse vurderingene. Organisasjoner som bidrar til å sikre beredskapen i området bør muligens være representert i Lysefjorden forum.

Legger planen i tilstrekkelig grad til rette for destinasjons- og reiselivsutvikling?

Planen har et mål om at Lysefjorden skal være en unik helårlig turistdestinasjon med en konkurransedyktig reiselivsnæring. Det er en tydelig målsetning i planen at det skal oppnås vekst i antall besøkende, og det er gitt estimer på vekst fram til 2030 og 2040. En økning i tråd med målsetningen krever gode helhetlige løsninger hvor hele regionen samarbeider om å legge til rette for en bærekraftig forvaltning av Lysefjordområdet. Landskap og natur i området er sårbart for negativ påvirkning.

På det nivået som en regionalplan har i plansystemet, mener vi at planen i tilstrekkelig grad legger til rette for destinasjons- og reiselivsutvikling. Vi er mer bekymret for at planen i for liten grad har fokus på å skjerme sårbare områder. Det er svært viktig at planen følges opp på fylkeskommunalt og kommunalt nivå, både når det gjelder videre planlegging av tiltak, infrastruktur og servicetilbud i området. Det er også viktig at private initiativ følger opp planens retningslinjer.

Ivaretar planen i tilstrekkelig grad natur- og kulturmiljø og landskapsverdiene?

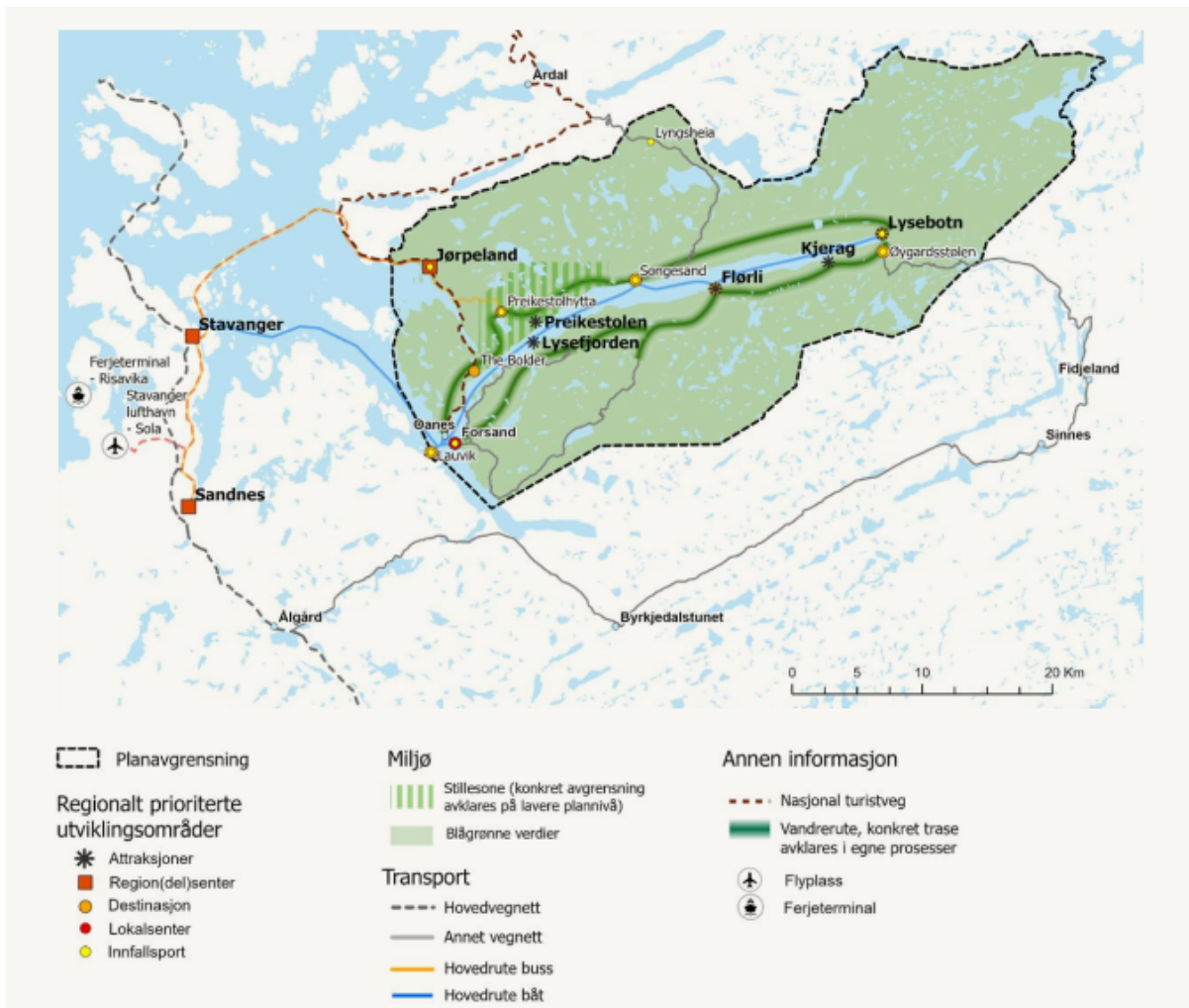
Planen har et mål om at natur, kulturmiljø og landskap i Lysefjorden skal tas vare på, og være grunnlaget for naturopplevelser, rekreasjon og reiseliv, og videre at friluftslivet i Lysefjorden skal være mangfoldig og basert på naturens premisser. Gjennom arbeidet med planen har det derfor vært et mål at ferdsel og aktivitet i området skal kanaliseres for å beskytte natur- og kulturmiljø, landskap og friluftslivsinteressene mot uheldig slitasje og påvirkning. Samtidig er det også et ønske om å spre aktiviteten til flere steder i området enn det som er tilfellet i dag for å utnytte kapasiteten i hele området.

Målsetningene om å ta vare på natur, kulturmiljø og landskap er gode, men vi er i tvil om planforslaget i tilstrekkelig grad sikrer at disse intensjonene blir ivaretatt. Det er gitt egne retningslinjer om ivaretagelse av landskaps-, natur og kulturmiljøverdier i retningslinje 3.3.6. Isolert sett er dette gode føringer for videre utvikling i planområdet, men planforslaget har ellers et uttalt fokus på utvikling og tilrettelegging for turisme og friluftsliv. Samlet sett frykter vi at planforslaget i større grad

legger til rette for næringsutvikling enn for å ivareta de viktige nasjonale og regionale verdiene som finnes i området i dag.

Et eksempel på dette er kapittel 2.1 om natur, kulturmiljø og landskap som oppgir følgende mål: «Natur, kulturmiljø og landskap i Lysefjorden skal tas vare på, og er grunnlaget for naturopplevelser, rekreasjon og reiseliv». Under slik gjør vi det, står det blant annet «fremme bærekraftig bruk av landskap, kultur- og naturområder med særlig oppmerksomhet på pressområder som er spesielt verdifulle eller sårbare». Denne strategien må omformuleres. Spesielt verdifulle og sårbare områder må skjermes, og ikke være gjenstand for bruk, enten den defineres som bærekraftig eller ikke.

Figur 2 Arealstrategi fra høringsforslaget til regionalplanen.

Arealstrategien

Det er utarbeidet en arealstrategi i planarbeidet som skal legges til grunn for planlegging og arealforvaltning i Lysefjorden på alle nivå. En tydelig og omforent strategi for hvilke områder det skal satses på utvikling av, vil være et viktig virkemiddel for å skjerme viktige natur- og landskapsverdier. En felles arealstrategi vil også bidra til felles målrettet innsats om utvikling av de prioriterte områdene. Arealstrategien var omforent fra prosjektgruppa og rådet ved framlegging til politisk behandling. Ved politisk behandling ble følgende endringer gjort i arealstrategien:

- Songesand, Øygardsstølen og Lauvvik endres fra å være innfallsporter til å være innfallsporter og destinasjoner for utvikling.
- Lysebotn legges inn i arealstrategikartet som en attraksjon, i tillegg til å være en innfallsport og en destinasjon for utvikling.
- Området for «Detaljregulering for Skjerafjellet Gnr 110 Bnr 25» (The Bolder) legges inn i arealstrategikartet som en destinasjon for utvikling. Dette er et helt nytt sted i arealstrategien.

KU og ROS for planforslaget viser at en økning i antall regionalt prioriterte destinasjoner i området medfører en større belastning på naturmangfold, landskap og forurensing enn det planforslaget som ble lagt fram for politisk behandling gjorde. Vi er skeptiske til enkelte av de endringene som er gjort i planforslaget før det ble lagt ut på høring, og kan ikke akseptere en arealstrategi som peker på The Bolder som en prioritert destinasjon.

Når det gjelder markering av Lysebotn som en attraksjon i regionalplanen har vi ikke vesentlige merknader til dette. Vi har heller ikke vesentlige merknader til at Lauvvik utvikles videre som en destinasjon, forutsatt at natur- og landbruksverdiene i området ivaretas i den videre planleggingen. Vi viser her til gjeldende kommuneplan for Sandnes, samt planforslag som er under utarbeidelse for Bakernes Paradis på Lauvvik. Vi har uttalt oss til disse planene, både i formelle høringsuttalelser, og i regionalt planforum.

Vi er noe usikre på om Songesand har den kapasiteten og plasseringen som skal til for å kunne bli en helårs destinasjon i Lysefjorden. Vegforbindelse til Songesand har svært dårlig standard og kapasitet, og er svært værutsatt, særlig på vinterstid. Dersom utviklingen kan baseres på et miljøvennlig transporttilbud på fjorden, kan det muligens være rom for en viss utvikling i området.

På Øygardsstølen finnes allerede et tilbud i dag, og stedet fungerer som en innfallsport med en viss grad av tilrettelegging. For å kanalisere innsats og tilbud, bør det etter vårt syn satses på Lysebotn foran Øygardsstølen, og vi er skeptiske til at regionalplanen tilrettelegger for to destinasjoner såpass nært hverandre. De to områdene vil kunne spille godt i lag som en destinasjon og en innfallsport, slik intensjonen var i planforslaget som fylkesdirektøren la fram for politisk behandling.

Arealstrategien som er lagt ut på høring har pekt på relativt mange destinasjoner og innfallsporter. Hvorvidt det bør differensieres mellom disse, der noen prioriteres høyere enn andre, er ikke grundig diskutert i planforslaget. Med tanke på at planen også peker på tilgang på ressurser som en utfordring som må løses, vil en prioritering av destinasjoner kunne bidra til å prioritere knappe ressurser. Det samme gjelder for de ulike transportløsningene. Her vil vi påpeke at hovedprioritet må være transportruten langs sjø.

Det står på side 47 i planforslaget at naturbasert reiseliv potensielt kan ha store kostnader om man ønsker å forvalte områdene på en god måte, samtidig som tilbudet er attraktivt for turister og andre besøkende. Kostnadene omfatter såkalte fellesgoder, som er goder alle kan benytte seg av, og inkluderer blant annet opparbeidede parkeringsanlegg, toalettanlegg, informasjonspunkter og tilrettelagte stier. Vi mener at dette ikke kan knyttes direkte til at man ønsker å utvikle et naturbasert reiseliv. Det er reiselivet i seg selv som fører til disse behovene. Ved å unngå spredning av aktivitet og tilrettelegging i området, reduseres også behovet og kostnader knyttet til fellesgoder.

The Bolder

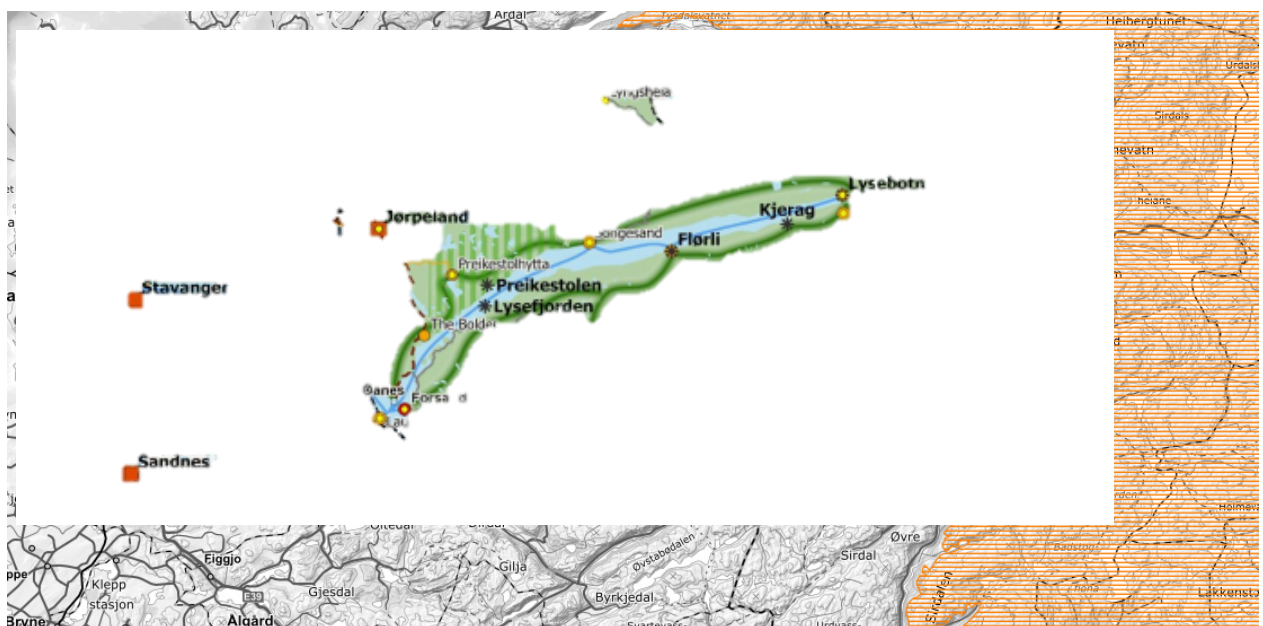
Hensikten med arealstrategien er å prioritere innsats og utvikling på få og klart definerte steder. Ved politisk behandling ble The Bolder lagt inn som en helt ny destinasjon i arealstrategien. Eremitthyttene «The Bolder» er etablert her i dag, i et område som ellers er relativt lite berørt av tiltak. Området ligger i ytre del av Lysefjorden, og er godt synlig fra flere steder i planområdet. I motsetning til de andre destinasjonene langs fjorden, ligger The Bolder ikke i tilknytning til sjøen, men på en høyde ca. 200 meter over havet. Utbygging i dette området vil dermed ikke underordne seg fjordlandskapet på samme måte som i de andre destinasjonene, men potensielt bli svært synlige og dominerende tiltak.

Spørsmål om videre utvikling i området har nylig vært behandlet i mindre reguleringsendring (2020) og dispensasjonssøknad (2023). Dispensasjonssøknaden gjaldt avvik fra fastsatt BYA og byggehøyde i gjeldende reguleringsplan for området. Vi påklagde Strand kommunes vedtak om å gi dispensasjon som omsøkt, med henvisning til påvirkningen som tiltaket ville ha på et nasjonalt viktig landskap. Vi påpekte videre at reguleringsplan for området, utarbeidet og først vedtatt i 2007, i begrenset grad har vurdert den samlede landskapsvirkningen av den planlagte utviklingen i området. Vi anbefalte derfor at reguleringsplanen for området ble oppdatert gjennom en endring med full planprosess.

Dette er et sårbart område i det nasjonalt viktige landskapet langs Lysefjorden, som ligger svært godt synlig i landskapet. Vesentlig økt utbygging i området vil være i konflikt med nasjonale landskapsverdier. Lysefjorden har, jf. våre kommentarer til konsekvensutredningen, svært stor verdi som landskapselement. I tillegg er området et KULA-landskap. **Dersom regionalplanen blir vedtatt med The Bolder vist som en destinasjon for utvikling i arealstrategien vil vi be om at dette spørsmålet blir lagt fram for KDD for endelig vurdering, jf. plan- og bygningsloven § 8-4.**

Hensyn til villrein

Deler av planområdet er leveområde for villrein. Nesten hele den europeiske bestanden av villrein lever i Norge, noe som gjør den til en ansvarsart, som vi er særlig forpliktet til å ta vare på. Villreinen er vurdert som nær truet i den norske rødlista. Destinasjonene som arealstrategien peker på er i hovedsak lokalisert langs fjorden, men vandrerruten og annen friluftaktivitet i området kan strekke seg inn i områdene som er definert som leveområder for villrein.

Figur 3 Arealstrategien vist sammen med leveområder for villrein.

Arealstrategien angir Lyngsheia som en innfallspport. Et kriterium for utpeking av innfallsportene er at de skal tåle høye besøkstall. Lyngsheia ligger innenfor leveområde for villrein. Området er allerede i dag et regionalt utfartsområde, særlig for innbyggere i Ryfylke. Opprettholdelse av aktivitet på et nivå tilsvarende dagens bruk vil være akseptabelt. Det er imidlertid viktig at ev. framtidig utvikling av Lyngsheia som en innfallspport tar tilstrekkelig hensyn til villreinsens leveområde.

Vandrerute

En sammenhengende vandrerute rundt Lysefjorden er et spennende konsept for reiselivet og friluftslivet, og det at vandreruten skal bidra til kanalisering av besøkende er også en god tanke. Vi er likevel skeptiske til at en offensiv markedsføring og satsning på denne vandreruten vil lede til at flere folk, og ikke færre, ferdes i sårbare områder. Vi uttalte allerede ved oppstartsvarsel at økt tilrettelegging for ferdsel i området, selv om dette skal skje på godt tilrettelagte og merkede stier, potensielt kan ha negative effekter for naturmangfoldet i området. Økt ferdsel vil både kunne gi slitasje på jordsmonn og vegetasjon, og ikke minst forstyrre biologisk mangfold i området. Særlig i området hvor det i dag er lite ferdsel, vil en økning i antall besøkende kunne fortrenge fugle- og dyreliv fra sine leveområder.

Der trykket fra turgåere og turisme er høyt vil dette også gi negative konsekvenser for landbruket og særlig beitebruk. Turgåere fører til uro i beiteområde og sauene vil trekke bort fra stier og til områder med mindre forstyrrelser. Dette kan igjen føre til lavere fôropptak for beitedyrene i området. Med flere turgåere vil også problemet med hund og løs hund øke. Løse hunder er en svært stor utfordring når disse jager sau, som i flere tilfeller fører til tap av sau og lam. Kanalisering av turisme og plassering av en vandrerute må både ta hensyn til den stedbundne landbruksnæringen (gårdsbrukene) og beitenæringen, i tillegg til de sårbare naturområdene.

Retningslinje 3.3.4 III. åpner for tilrettelegging for enkle overnattingstilbud langs vandreruten utenom de utpekte destinasjonene. Vi er skeptiske til en slik generell retningslinje. Nye inngrep i og nært opp mot inngrepsfrie områder må ikke forekomme.

Når det gjelder retningslinje 3.3.4 I. sier denne at vandreruten skal videreutvikles med «god standard». Hva som ligger i uttrykket «god standard» er usikkert. Denne retningslinjen bør skrives om, slik at det heller står «Denne bør videreutvikles med en standard tilpasset de stedlige forholdene».

Andre initiativ for tilrettelegging for friluftsliv og turisme

På side 31 i planforslaget er potensialet for økt sykkelturisme i området omtalt. Lysefjorden Utvikling gjør et utredningsarbeid for mulig etablering av en sykkeltrase med utgangspunkt i Songesand og opp Daladalen i retning Lysebotn. Hensikten er å gjøre sykkelruta Lysefjordruta landfast. Vi har vært tydelige på underveis i planarbeidet at dette er et prosjekt med store konsekvenser for natur- og landskapsverdier i området. Retningslinjene i planforslaget åpner ikke for opparbeidelse av sykkeltrase mellom Songesand og Lysebotn, og vi legger til grunn at det heller ikke åpnes for dette før endelig vedtak av regionalplanen.

I høringsperioden for regionalplanen har det også kommet uttalelser fra Stiftelsen Preikestolen om å undersøke muligheten for å lyssette stien til Preikestolen. Dette er en form for tilrettelegging og inngrep som det ikke må åpnes opp for i regionalplanen. Kunstig belysning påvirker det biologiske mangfoldet, og av den grunn bør det begrenses. I det store sammenhengende naturområdet ved Preikestolen vil lyssetting av stien utgjøre en helt ny påvirkning. Lyssetting av sti til Preikestolen vil

også bidra til at flere ferdes i området over større deler av døgnet og året. Utfordringen med besøkende som er dårlig forberedt på forholdene som møter dem ute i naturen, vil trolig øke, med konsekvensen at det kan oppstå flere situasjoner der bistand fra frivillig og organisert beredskap blir nødvendig.

Andre kommentarer til retningslinjer og forutsetninger i planen

Det er gitt retningslinje om at destinasjoner bør planlegges på en helhetlig måte, med bruk av områderegulering, jf. retningslinje 3.3.2 I. For innfallsportene og vandreruten er det ikke gitt tilsvarende retningslinje, selv om også disse er avhengige av en helhetlig planlegging. Vi anbefaler at det også gis føringer om helhetlig planlegging av innfallsportene og vandreruten.

Enkel tilrettelegging av stier kan i utgangspunktet gjennomføres i tråd med friluftsmålålet i LNF-formålet. Vi legger til grunn at vesentlige inngrep vurderes ut fra bestemmelsene i plan- og bygningsloven § 12-1. For gjennomføring av større bygge- og anleggstiltak og *andre tiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn* (vår utheving), kreves det reguleringsplan. Vi er av den oppfatning at særlig vandreruten er et tiltak som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, og at det må vurderes om etapper av denne krever reguleringsplan.

Viktige råd fra kunnskapsgrunnlaget når det gjelder natur-, kulturmiljø og friluftsliv er ifølge planforslaget s. 52 blant annet at delområder med stor og svært stor verdi bør vises med hensynssone 11-8 c i kommuneplanen. Dette er ikke tatt med i retningslinjene til planen. Vi anbefaler at det innarbeides en slik retningslinje. Det er også gitt som et råd at alle nye tiltak bør underordne seg landskapet, og at strandsonen bør unngås. Dette bør også sikres i retningslinjene.

Det er positivt med retningslinje 3.3.5 II. som sier at kommunene skal vurdere å tilbakeføre areal som allerede er regulert eller avsatt til utbygging i kommuneplanene, og som er i strid med målene i regionalplanen. Det bør tas inn en ekstra setning i denne retningslinjen om at det også bør vurderes justeringer i allerede avsatte områder som kan bedre måloppnåelse ifht. nasjonale føringer om bedre ivaretagelse av LNF-områder der tiltak er i tråd med regionalplan. Videre er det i retningslinje 3.3.5 III. sagt at etablerte områder for fritidsbebyggelse og reiseliv skal fortettes før det åpnes for utbygging i nye områder. Det kan gjerne tas inn en retningslinje om at kommunene kan vurdere å fastsette utbyggingsrekkefølge i kommuneplan.

Legger planen godt nok til rette for samarbeid og felles innsats for en bærekraftig utvikling av Preikestolen og Lysefjordområdet?

Planen har fokus på samarbeid på tvers av kommuner, organisasjoner og sektorer for å følge opp målsetningene i planen. Det er positivt. Forslaget om opprettelse av Lysefjorden forum vil bidra til å skape dialog og sikre at aktører i planområdet møtes med jevne mellomrom. Vi har god erfaring med fylkeskommunens samarbeidsarenaer for å følge opp regionale planer, og har tro på at Lysefjorden forum kan være et positivt tiltak.

Planens anbefalinger for fremtidig organisering av reisemålsutvikling.

Planen inneholder anbefalinger for fremtidig organisering av arbeidet med reisemålsutvikling basert på offentlig eierskap og klare styringslinjer og effektiv ressursbruk. Det anbefales en konsernmodell med et hovedselskap, og eventuelle datterselskap for den enkelte destinasjonen.

Vi har ikke konkrete tilbakemeldinger på organisasjonsform, men vil understreke at en organisering som ivaretar det regionale perspektivet, og som er egnet til å følge opp den helhetlige utviklingen av

området som regionalplanen legger opp til, må være en forutsetning. At Lysefjorden forum sine innspill skal være retningsgivende for det videre og løpende arbeidet er positivt.

I handlingsprogrammets punkt om etablering av konsernmodell er det påpekt at morselskapets vedtekter må sikre at området blir utviklet som Nordens mest bærekraftige reisemål. Det bør også spesifiseres at morselskapet skal arbeide for at området utvikles i tråd med prinsippene og retningslinjene i regionalplanen.

Landbruket sammen med beitenæringen (beitelagene) bør være representert i organiseringen av reisemålsutviklingen. Dette henger sammen med at landbruket kan bli påvirket av turismen i området, men også kan bidra gjennom skjøtsel, gårdsbasert reiseliv, historieformilder og lokalmat.

Nasjonalpark og andre organisasjonsformer

Nasjonalpark, landskapsvernområde og regionalpark er vurdert som organisasjonsformer, men ikke ønsket av kommuner i planområdet, fordi konklusjonen er at fordelene med disse organisasjonsformene ikke veier opp for rådighetsinnskrenkningene på utvikling og forvaltning som følger med disse organisasjonsformene. Vi vil minne om at det også følger en rekke positive effekter med en slik organisering, blant annet økonomiske virkemidler, markedsføring og forvaltning.

På side 45 i planforslaget står det at det ikke er grunnlag for å etablere nasjonalpark for hele Lysefjorden. Dette er etter vår oppfatning ikke korrekt. Planforslaget må gjøre rede for hvilke vurderinger som ligger til grunn for denne konklusjonen.

Planforslaget viser til undersøkelse gjennomført av MIMIR i 2024 (del av kunnskapsgrunnlaget for utarbeidelse av regionalplanen) som viser at dagens organisasjonsform med selskapene Stiftelsen Preikestolen og Lysefjorden Utvikling scorer høyt på utviklingen av området, men noe lavere på vern, ivaretagelse av kulturminner og verdiskaping. Det kan derfor med fordel vurderes en organisasjonsform som i større grad ivaretar vern av viktige verdier i området.

Besøksforvaltningsplan og tålegrenseanalyser

Utarbeidelse av en besøksforvaltningsplan er nevnt i handlingsprogrammet, og det er skissert oppstart i 2026. Ansvarlig for arbeidet er Rogaland fylkeskommune i samarbeid med andre. Vi ber om å bli orientert om dette arbeidet, og at vi blir høringspart i denne saken.

Oppsummering

En omforent regionalplan for Preikestolen og Lysefjordområdet kan bli et viktig verktøy for ivaretagelse av viktige nasjonale og regionale verdier i området. Bevaring av natur- og kulturmiljø, landskap og landbrukets ressursgrunnlag i området er viktig for å opprettholde den unike opplevelsen som besøkende til området får. Felles målsetninger og regional prioritering av utvalgte destinasjoner i planområdet kan bidra til en samlet innsats for utviklingen av området.

Vi er imidlertid bekymret for at planens gode intensjoner om bevaring av natur- og kulturmiljø og landskap står i fare for å bli overskygget av ønsket om utvikling og økning i reiselivsnæringen. I uttalelsen har vi særlig pekt på manglende omtale og vurdering av landbrukets rolle i området, støyproblematikk knyttet til båttrafikk, og økt tilrettelegging for flere besøkende inn i det som i dag er relativt uberørte området gjennom tiltak som vandreruten og forslag om sykkelrute og lyssetting av sti til Preikestolen.

Dersom fylkeskommunen velger å gå videre med et planforslag der The Bolder får status som regionalt prioritert destinasjon i arealstrategien, ber vi om at planen bringes inn for departementet, jf. pbl. § 8-4.

Med hilsen

Bent Høie (e.f.)
statsforvalter

Cathrine Stabel Eltervåg
fylkesmiljøvernsjef

Dokumentet er elektronisk godkjent